

AKATALPA

Haziran 2001

Sayı : 18

ŞİİR - ŞAİR, ŞİİR YAZISI...

İlyas TUNÇ

Okurla şair arasında bir eleştirmen olduğu görüşü doğru değildir. Şiirle okur her zaman, 'yüz yüze' bir araya gelir, gelirlerse. Aracıya gerek yoktur. Şiiri okuyanların bazıları sadece okur, bazıları da bu okumalarından hareketle yazarlar. Bizde genellikle yapıldığı gibi, tanıtmayla yetinilmemişse; yazılanın kendi iç bütünlüğü varsa, bir atmosfer oluşturabilmişse, bize biraz heyecan ya da farklı duygular taşıyorsa, artık o bir sanat nesnesidir.

Şiir burada elbette, kötü anlamda bir aracı değildir, kullanmalık bir araç değildir. Ele alınan şiir de, o ele alış da ayrı ayrı sanat ürünleridir, ayrı varlıkları söz konusudur.

Şairin sonraki şiirlerinde, önceki şiirleri üzerine yazılanlardan etkilenmesi son derece doğal bir durumdur. İlk nefesten sonuncuya değin etkilenir insan. Hatta insanın etki alışverişi sustuktan sonra da, şiirler, yazılar, sanat edebiyat ürünleri, etkilemeye olduğu gibi, etkilenmeye de devam ederler. Değerleri artar, azalır, farklı değerler yüklenir ya da etkisizleşip susarlar.

Şair - şiir yazısı ilişkisine gelince, burada elbette artzamanlı bir etkileşim söz konusu. Şair şiirleriyle yazının ortaya çıkışına vesile olurken, yazı da şairin daha sonraki şiirinde dolaylı şekilde rol oynayabilir. Canlı geçirendir; insan haydi haydi; şair ve yazarlarsa, haydi haydi'nin küpü.

Öte yandan her şiir bir okumadır. Kaosun okunuşu. Hayatın okunuşu. Bir anın okunuşu. Öfkenin, sevincin, kırılmanın, dirilmenin okunuşu. Burada aracı şairdir. Şiirin okunuşunda araçtır şair. Ayrıca başka araçlara ihtiyaç yoktur. Olursa, saflık bozular, çarpıtma olur, ayrı bir okuma devreye girer. Suyunun suyu...

Şiir yazıları da bir okumadır, aracısı şiir yazısı yazarı olan bir okuma. Şiir yazısının okunuşunda araçtır şiir yazısı yazarı. Başka araçlara burada da ihtiyaç yoktur.

Şair şiirin, şiir yazısı yazarı şiir yazısının aracıdır. Tersî, zaten biliniyor. Öyleyse bu varlık oyununda, dört özne, dört nesne söz konusudur.

ABİM, BEN VE GOBEL

sanki iki sıksa su sineği
sığınırđık kanatlarına

soldaki bodur ođlan, *gobel*
babamın bulduđu
sonunda

kocaman bir kartalmış abim ona göre
kim bilir hangi masaldan
inermiş ara sıra
kasap tarlasına

kasap tarlası, korkunç imge!
kasapların tarlada işi ne
görürsünüz siz
abim gelirse

katlayınca gömleđinin yenini
kanatlanırdım sevinçten
şimdi söylüyorum
ben *fi*
sađdaki

şu daracık yokuştan sonra
tünele hiç girmemiş
sapsarı bir trendi
evimiz

söktüğu paslı çivileri doğrultup
onarırdı çitlerini bahçemizin
unutmadım
bunları da

keşke herkesin bir abisi olsa
ya da abili bir resmi

kimse bilmez bu günlerde içimden geçenleri
uzun bir yolculuğa çıkacakmış gibi
öyle korkuyorum ki

Tahir Abacı, Ali Aksoy, Hayati Baki, Tansu Bele, Nice Damar, Ahmet Günbaş, Metin Güven, Ayşegül İzmirli, Çağdaş Keçeci, Yunus Koray, Pablo Neruda, Hüseyin Peker, Özlem Sezer, İlyas Tunç, Mehmet Mümtaz Tuzcu, Serdar Ünver, İhsan Üren, Sadık Yaşar.

ŞEHİRLER ÇAĞIRIR

Tahir ABACI

Kimi şehirler, daha görmeden, sizi çağırır. Sözelimi, okullu her çocuk, Ankara tarafından çağırılır. Nedeni, Althusser'in ünlü DİA'sıdır. Yani feylesofun en önemlisi olarak "okul"u gördüğü, "devletin ideolojik aygıtları". Ülkenin çalışma yaşına gelmiş gençlerini de İstanbul çağırır. Belki İstanbul çağırmaz da, güçlü bir el onları İstanbul'a doğru iter. Memleketin kimi gençlerini Paris çağırmıştır iki yüz yıl boyunca. Başka bir çeşit gençlik, Londra ve New York'tan çağrı alır. İzmir de çağırır mı? Başkalarını bilmem ama beni çağırmişti. Henüz görmeden, "Uzaktan İzmir" diye şiir yazmıştım ve İzmir'i uylukları denizde ıslan kumral bir kadına benzetmişim. Bunu doğuran etken şöyle DİA filan değil, "sivil"di. Biraz Seferis, biraz Necati Cumalı, biraz Tarık Dursun K... Zaten orayı ilk kez bir şair arkadaşım konuğu olarak gördüm. Sonraları, bahçelerinden bana narenciye taşıyan bir deniz kızının şehri olarak buruk bir yeri de oldu...

Peki Bursa neden çağırır? Ahmet Haşim'i, Tanpınar'ı, Niyazi Akıncıoğlu'nu okuduğumda öyle bir çağrı hissetmiş miydim, hatırlamıyorum. (O zamanlar vatan kurtarmaya soyunmuştuk, ama o vatani hiç de öyle "Ecdadımızın bıraktığı medeniyet" olarak düşünmüyorduk, belki ondan hissetmemişimdir.). Ama Bursa'yı da ilk kez yine bir somut çağrı sonucu gördüm. Bu kez çağırın bir hikâyeciydi arkadaşım. Turist rehberliği belgesi de olan kız arkadaşım gitmiştik 12 Eylül ertesinde, hayal meyal bir sürü "turistik" teferruat, türbeler, camiler hatırlıyorum. Sonraki gidişim, çağrısız oldu, Bursalı bir "borçlu"nun peşine düşmüştüm meslek gereği. Bölük pörçük adliye binaları arasında gidip gelmeler, bazı sevimsiz işler. Bir de bir han avlusu. Çınar ağaçları. Çay... İşte o han avlusu beni tekrar tekrar Bursa'ya çağırır oldu. O gidişlerimde kaç tane han avlusu görmüş olduğumu hatırlamıyorum, ama benim biçare hafızamın, hepsini üst üste bindirip tek bir han avlusu olarak kaydetmiş olduğunu son gidişimde fark ettim. "Avlusu çınarlı o hanı bulmalıyım" diye ortaya düştüm, ayak üstü ilk handan –Köza Han– içeri daldım ve "İşte o han" diyerek tek vuruşta işi bitirdiğime sevindim, çınar dibinde keyfimi çattım. Sonra çıkıp "şöyle bir" dolaşmaya karar verdim ve hepsinin de avlusunda çınar ağaçları olan yarım düzine han daha gördüm!

Bir han avlusu çağırıyor diye kalkıp bir şehre kim gider ki? Elbette ben de o avlu çağırıyor diye gitmiş değilim, daha somut bir çağrıya uyararak gittim. Bu kez çağırın bir eleştirmen / denemeci (kendi deyişle bir "rakib"im – kör talih, edebiyatın tek bir alanında ürün veren biri olsaydım hiç değilse öteki alanlarda yazanlar beni rakip olarak görmezlerdi), Ramis Dara: "Uludağ Üniversitesi'nin bahar şenliğinde şiirle ilgili panellerden birine katılabilir misin?". Dara, nazik çağrılarını önceki yıllarda da yapmış, "Bursa Edebiyat Günleri"ne çağırılmıştı, gidememişim. Bu kez ajanda filan aranmadan "Kafadan evet" dedim. ("Kafadan" kelimesi tırnak dışında değil, içinde, çünkü aynen öyle dedim.) Doğrusunu söylemek gerekirse, Dara'nın somut olarak çağırmasına da gerek yoktu, çünkü nicedir Dara ve arkadaşlarının Bursa'dan yaydıkları ışık, herkes gibi beni de çağırıp duruyordu. Nitekim, kapalı devre yazmaktan cayıp "edebiyat âlemi"nin ağır ve ağıdalı havasına (adımların yine de biraz geri geri giderek) avdet ettiğimde, şiir ve hikâye yayımladığım ilk dergilerden biri "Yeni Biçem" olacaktı. Birkaç cümlelik telefon konuşmalarını saymazsak Dara ile de, Serdar Ünver ile de, Melih Elal ile de tanışmıyorduk. Üniversiteye ulaşınca, üçüyle (ve ekstra olarak panelin öteki katılımcısı Hüseyin Peker'le) kırk yıllık dostluklara özgü bir doğallığın içinde buldum kendimi. (Ne yazık, imecenin öteki adlarından ikisi, İhsan Üren ve Hilmi Haşal başka şehirdeydiler.).

Bir suyun ardı sıra

Benim öğrencilik yıllarımda üniversite içinde pek de öyle şenlik filan yapamazdık.

Şenliklerimizi üniversite dışında, o zamanlar henüz "sivil toplum kuruluşu" adını almamış kuruluşların mekânlarında yaptık. Üniversite alanını dolduran binlerce genç insanı görünce içimi coşku kapladı. Panel salonu da doluydu. Peker, "Şiir ve coğrafya", ben "Şiir ve müzik" üstüne konuştuk, şiirler okuduk, sorular cevapladık. Panel bittiğinde Peker'e şöyle övünüyordum: "Sen on kişi kaçırabildin, ben salonun yarısını." Ramis Dara, araya girdi, gidenlerin ders saatleri geldiği için gittiklerini belirtmeyi ev sahipliğinin gereği saydı.

Sonra, ekibin şimdi çıkarmakta olduğu "Akatalpa" dergisinin künyesinde meşhur ettiği "324 numaralı oda"ya gittik. Ardından Melih Elal'ın arabasına doluşuldu, Kültürpark'a, daha doğrusu oradaki Çağdaş'a gidildi. (Yolda, Dara önce bana "Yazılarım ile ilgili en doğru nitelemeyi sen yazdın" dedi, beş dakika sonra aynı cümleyi Peker'e tekrarlardı. "Sanırım rastladığın her edebiyatçıya böyle söylüyorsun" dediğimde, "Hayır, ben ikinize birden söyleyecektim aslında" dedi.) Şair ve yazarlarla oturup içtiğim ender zamanlardan bilirim ki şairler ve yazarlar dedikodu yapmazlar diye bir kural yok. Çağdaş'ta elbette ben de onlara katıldım, ama bir yerde sordum: "Belgeniz var mı?". (Ya senin bu konuda belgen var mı diye sorarsanız, evet var. Elbette bir gün şair ve yazarların da "televole"si olur.)

Bu arada, Ramis Dara efkârlıydı: Eşi Seher sabah çıkarken "Artık bu eve gelme" demiş. Eşlerin, sevgililerin, hatta sanal sevgililerin zaten hep öyle dediklerini anlatmamız onu teselli etmeye yetmedi. Dara'ya yazılarında anlatıp durduğu şu meşhur şarkıcılığını ortaya koymasını istediğimde "Şimdi uzaklardasın" a başlamakta bir an bile duraksamadı. Sesi ve icrası, yazılarında övündüğü kadar olmasa bile, idare ediyordu. Program yapan grup ise "Fincanın etrafı yeşil" türküsüyle başladı, ama repertuvarlarındaki ezgilerin sınırlı olduğu, parça isteklerimin karşılıksız kalmasıyla anlaşıldı. Çıkınca, Serdar Ünver'in kendisinin Gemlik'e bırakılması için "ayak"larını, Elal ve Dara'nın ise onu Gemlik minibüsüne silkelemek için çabalarındaki sevecenliği izleyince, içimden Cemal Süreya gibi "Ne varsa taşrada" diye geçirmeden edemedim.

Alicenap üniversite sayesinde Otel Almira'da (sınırlım saydığım beş yıldız onun tabelasındaydı) yerlerimiz ayarlanmıştı. Vurdum kafayı uyudum. Han avlularının peşine düşüşüm ertesi gün gerçekleşti. Sonra Bursa'ya ilk geldiğimde kaldığım Maksem'e giden yolu tırmandım. Tarihi Maksem camisinin avlusunda dinlendim ve sakalımı görünce aşinalık gösteren ak sakallı işçi emeklisiyle sohbet ettim. Amca, namaz saatinde kalkıp tüymeme bir anlam veremedi. Oysa beni çağırın başka bir şey daha vardı. Gökdere, birkaç yüz metre ötede, tepenin altındaki şelaleden gümbürtüyle dökülüyordu. Belki öyle bir suyun kıyısında günlerim geçmiş olduğu için, şehirleri yaran akarsular hep ilgimi çeker. Gökdere gitti, ben gittim; parklar, tenis kortları, gazinolar arasından kıvrıldı, şelalelerden şakır şakır döküldü, yılmadım, bütün engelleri geçip onu izlemeyi sürdürdüm. Hatta bir yerde başörtülü bir öğrenci kız tarafından durduruldum: "Bizi neden kameraya çektiniz?" "Sizi çekmedim, dereyi çektim" dedim. "Dereyi çekmiş" dedi arkadaşlarına doğru yürürken. (Çekingene ama güleç yüzü bu gencecik yüreklere nafiye yere indirilen "paranoya"yı büsbütün burkucu kılıyordu.). Gökdere, beni ovaya çağırıyordu, Nilüfer'le buluşmaya. Bir yerde "Yeter" dedim. Ne üniversiteye tekrar gitmeye, ne Bursa'yı mekân tutmuş eski dostları aramaya mecalim kalmıştı. Otagar'a yollandım.

Otobüs hareket eder etmez Bursa beni yine çağırıyor başlamaz mı!

AŞKLAR ACIYLA MI TAMAMLANIR?

Orhan Alkaya'ya

- Bol acılı olsun evlat!
Unutma şair;
Aşk şiirini büyülü kanat,
Ve Eros'u gözyaşı uçurur!
Olmazsa; hicran, hüznün... Olmaz.
Her zamanki baharat.
Bilmem ki, aşklar acıyla mı tamamlanır?
Ermeni tiyatrocuların ustalığı,
aşk cinayetleri :
/- Can alıcı antik tirat,
mükemmel zehir,
ayağa düşmüş boğma, vefalı hançer...
Perde indiren, görkemli bitiriş-
Tabanca mücevher./
-40 kırat.

- Bol acılı olsun, evlat!
Hiç vuslatsız olur mu hayat?
32 kısım tekmili birden :
Denize atlama, tentürdiyot içme,
beyazperdelik evden kaçma...

- Shakespeare'in üç cadısına söyleyin :
Bayat aşkı büyücü kazanında kaynatsın,
içine duyulmadık şeyler katsın,
birikmiş kini, nefreti de unutmasın!
O bulunmaz sevgilinin
küpe olsun diye,
kulağına, cıva akıtsın...

- Az acılı ver, evlat!
Ve söyle bakalım;
Tez ayrılık mı getirir, çok muhabbet?
Yoksa... Aşklar acıyla mı tamamlanır?

Çağdaş KEÇECİ

KARARTMA

Paul Eluard'a

Küçük yıldız soneleri cama vurduğunda
ışıklar edinirdim içimdeki coğrafyadan
ki bir yürek atımdı ikindiye dair
düşerdim mağmur makûl taşlar arasında
hiç kimseler duymazdı bir zambaktı soluğum

Kabahati menfaatle kapıkomşuluğu olan
sonraları bir sıratla tanıştım yakamda erimiş kum
bütün gediklerini arıklamış da gelmiş
henüz on üçünde ah minicik bir kadın
iki büklüm darmadağın bir döşekti soluğum

Mekanları yurtları anlaşılmalık ülkesi
kanlarıyla resim çizen övünçlükken daha dünya
eh şehir karartmaları da başka türlü yapılmazdı ya
gelenler vardı içlerinden içimde borazan taşıyanlar
bir yaz ertesi – derken ölü bulundu soluğum

İŞARET

Akar gider çirkin kızların gözyaşları
Börülce ve ispanak köklerine
Tomurcuklanır sonra karanfil
Bakarak kedilerin yeşilli siyahlı gözlerine

Özel ırmaklar vardır, köpek yolları gibi
İnce ve dar
Sansarlar kıskanırlar birbirlerini
Kim bilir
Hangi ülkelerde
Hangi dağlarda
Mavi ve yuvarlak bir yumurta olur dünya

Sen, o günler doğmuştun, berraktı her şey
Yine de sırlarını taşıyordun insanların sırtında
Köfte, piyaz ve şarap vardı masada
Oysa biz, zehir içiyorduk, zakkum yiyorduk seninle

Bir gece bastonla geldin kapıma
Belirsiz bir işaret gibiydin, sarışın bir aşk gibi
İyice yaklaş bana. Bağıma basayım seni
Kara bir kitap gibi, telleri koparılan bir mandolin gibi

Çarmıha gerildi, kırbaçlandı dil
Bir türlü tükenmedi kötü şairlerin
Ağızlarında küfür eder gibi
Çiğnedikleri Zencefil.

Sadık YAŞAR

KAPIYI BİRİSİ VURUYOR

kapıyı birisi vuruyor aralayıp korkuyu
birbirimizin kalbinden dinliyoruz kim
saksılarımızı böyle deviren gecemize

adımızı bu saatte adımızdan çeken kim
yabancı akıyor kırk yıllık yüzümüzden
saklayın varsa kusur bakalım kapıya

bir çiçek nasıl çıkarırsa güneşe rengini
herkes sevdiği bir şeyi getirsin aklıma
göstersin yüreğini dizdirmeden karanlığa

kapıyı birisi vuruyor yatamamış utancından
tarihmiş takvimden inip gelen meğer
tetige basmış tüm parmaklar kucağında

CÖNTÜRK'E NE OLDU?

Hüseyin PEKER

Aslında Mayıs 1965'te, *Devinim 60* dergisinde Hüseyin Cöntürk : 'Edebiyat tarihi beş yılda bir yeniden yazılmalıdır. Çünkü kuşaklar arasındaki zaman, çağımızda o kadara kadar küçülmüştür.' demeden bir sayı önce Haluk Aker'in aynı dergide : 'Şiir yarına bir tabanca sıkmaktır. Sonu gelmez bir araştırmacıdır. Bu araştırma işinin yönü, insanı çağlar içinden soyamak değil, tersine çağın içine sokabilmektir' dediği anda, bir derginin fırtınası sezilir gibiydi : Yeni bir derginin. Ocak 1966'da *Yordam*, ilk sayısında birleştirdi yazarlarını, böylelikle. Bilgin Adalı, Güven Turan, Gürsen Topses ve biraz daha, yaşça uygun olmayan Sami N. Özerdim. Bu dergi metin incelemelerine ayrı bir değer veriyordu. Genç yazarlar yaratmaya; onları edebiyat, eleştiri ve yapıt birlikte olma koşuluyla yazmaya yönlendirmesiyle anılıyordu ilk sayılar. Sonra da sürdü bu, 1969'a kadar. Bu tarihte kapanmasıyla; Hüseyin Cöntürk de, edebiyattan elini eteğini çekti. Bir daha ne dergi çıkarmaya, ne de yazmaya, edebiyatta adını duyurmaya çalıştı. İlk sayısında ne diyordu:

1. Eski ve yeni metinleri, yazarları bugünkü gözle incelemek ve değerlendirmek.
2. Dünden bugüne –zevkimizi oluşturmaya ya da yükseltmeye– yarayacak, ne kalabilir onu araştırmak.
3. Edebiyatla uğraşan eski- dil uzmanı, tarihçi, eleştirmeci, öğretmen gibi kişilerin görevlerini belirlemek.
4. Edebiyata değgin türlü sorunları işleyerek edebiyat ortamının güç kazanmasına ve gelişmesine yardım etmek.

Bir kuşağın 'yeni' çalışmalar yaparsa 'yeni' olacağını öne sürerek işe başlayan *Yordam* dergisi, bir kuşak oluşturabildi mi; tüm bu düşünceler ışığında, aralarına kattığı yeni gençleri de işin içine alarak: Hüseyin Peker, Yücel Ulu, Seyfettin Özdemir, Tuncer Gönen, Halit Özboyacı, Ender Sarıyatı (Hatta bir ara Nihat Behram, Ahmet İnam, Egemen Berköz ve Arkadaş Z. Özger). En azından bir kuşak dergisi gibi görünmesi bile yetti. Etkisi, korkusu bugün bile sürüyor. Bazı dergilerin yapıt gönderirken, eleştiri göndermeyi de ihmal etmeyin gibi uyarıları, hep bu *Yordam* döneminden kalma.

'İyi bir okur için bir yazıya, bir yazara bağlanmak diye bir şey yoktur.' Hüseyin Cöntürk böyle demeden önce, 'Öyleyse sizin şimdi, ya da birazdan, bu yazmayı bırakmanız da beklenebilir: daha başka bir seçme yapmak, yaşamınızı başka türlü sürdürmek isteyebilirsiniz.' diyerek irkiltmişti bizi. Eleştirmecilerin, gelişen okur kitlesinin gerisine düşmemesi için, çaba gösteriyordu. Yetişen kuşakların; eskimiş, köhne dergilerin etrafında toplanmalarının onlara bir yarar getiremeyeceğini, aksine böylesi bir buluşma ile kendilerine de bir kötülük yapacaklarını savlıyordu. Mutlaka gençlerin, ya da yazma eyleminde, genç yakadan yana duranların birleşip kendi dergileri çerçevesinde hareket etmelerinin doğru bir eylem olacağını yineliyordu.

Haluk Aker ve Oya Aker, Güven Turan öncelikle deneme ve eleştiri hareketinde Cöntürk'ün yanında yer alan hareketin, ilk kişilerindendir.

'İyi okumanın yolu kitap seçmekle başlar' diyen Cöntürk, sezgiyle kitap seçmenin; okurun ve yazarın ilk sorunu olduğunu vurgular durur. Sonuç belki Cöntürk'ün de, *Yordam* adının da lehine gelişmiştir bir bakıma. Bugün Cöntürk'ün, Haluk Aker'le birlikte çırpındıkları doğrular; edebiyatın gelişme temellerine yerleşiyor gibi. Yapıt olmadan eleştiri yazmayanlar; çoğu dergi tarafından kabul edilmeyen, metin incelemelerine, kitap ve yazar değerlendirmelerine değer verip katkıda bulunmak , genç yazara baştan öğretiliyor. Ama *Yordam*'ın adı, Cöntürk ve Aker'in birlikte doğurdıkları bu çabanın adı, anılmadan yapılıyor bunlar. Yani olay, 'Yordam kuşağı' değil de, kulaktan doğma bir öğreti. Sanıyorum yine de Cöntürk'ün, *Yordam*'ın geliştirdikleri; yakın bir gelecekte, adıyla birlikte anılmaya başlayacak.

Bir de *Yordam*'da gelişen (Daha önce *Devinim 60* ve başka dergilerde de başlamış olan) '*Şairler Sözlüğü*' var ilgimi çeken. Bunlarda Cöntürk, belki silip süpürmüştü ortalığı. Ya da başka bir deyişle, tozunu dumana katmıştı yazarların birçoğunun; bugüne kadar pek bir şey yapılmadığını söyleyerek. Birçok şairin, '*İş yok*', '*Sıkıcı*', '*Başarı izi görülüyor*', '*Okunmuyor*', '*Sürdürseydi belki yetiştirirdi*' gibi tanımlamalarla ipliğini pazara çıkartmıştı. Bu yargıları yiyenlerin içinde, bugün çok iyi yerlerde anılan ozanlarımız da yok değil. Ama birçoğu, belki Cöntürk'ün bu uyarılarına kulak asarak şiiri bıraktılar, ya da yazmayı sürdürmediler. '*Şairler Sözlüğü*'nün her şeye rağmen, Türk şiirine bir katkı sağladığı ve şiir tarihimize, yeni bir sayfa oluşturduğu kanaatini taşıyanlardanım.

Yordam neden sustu? Cöntürk neden bir daha konuşmadı, işin içine Salinger gibi kapanıp kalmak da nereden karıştı?

Bunun nedeni olarak sayılmasa da, sözlerin burasını '*Şairler Sözlüğü*'nde yer alan bugünün hâlâ yazan bir şairine atfettiği şu cümlelerle noktalıyorum, dergilerin bu kapanan sayfasını:

"Oysa her saçma söz dizisinden anlam çıkmaz, çıkısa da ilginç olmaz, şaire yakışan bir ürün olmaz. Onun şiirleri de böyle. Hele uzun şiirleri. Başarılı olamayışının nedenleri şunlar:

1. Şiirlerinde anlamsız birimler pek çok, anlamlı birimler birbirine eklenmiyor, birbirini büyütüyor.
2. İmgeler bir şey canlandırmıyor, çağrıştırmıyor, düşündürmüyor, birbirini büyütüyor; maya tutmuyor, büyü de yaratmıyor."

Yaz 1968 *Yordam*'ında bir şairi, böylesine enfes biçimde tanıtan, yanı sıra nasıl olması gerektiğine dair ipuçları veren Cöntürk, aynı sayıda "*Örgütlenmeden Yana*" hareketten söz ediyordu. Bu örgütlenmeden bugün niçin uzak kalıyor? Onun yaşlılık problemi taşımadığını sanıyorum. Edebiyatı onu kırıp duran kuvvetler, niçin bir gün onu kışkacına takıverdi? Yılmak var mıydı? Bir dergiyle birlikte kapanıvermek neyi anlatır durur?

*Lebin lebine erişmeğe çâre yok Ahmet
Meğer ki toprağını kila rûzîgâr kadeh*

(Ahmet Paşa)

Dudağın dudağına çare yok değmez Ahmet
Meğer ki toprağımız zamanla kadeh olsun

(Diliçi Çeviri : Ali AKSOY)

GÖLGESİ ZAMANA VURAN ÇINAR

Tansu BELE

Zaman nedir? İçinde yansıdığımız bir ayna mıdır? Açıkçası bizler, zamanın aynasında yarattığı kimliklerden başka neyiz? Zamanın yansımaları değil miyiz? Yaşamlarımızla, eviçlerimizle, kentlerimizle ve şiirlerimizle; hep birlikte ve tek tek, bizler...

Dahası zamanın aynası bir tane de değil, birçok olmalı: Her insanın, her yaşamın, her kentin ayrı ayrı evrelerde, başka başka süreçlere kendi izdüşümlerini bıraktığı, özgün damgasını vurduğu ve sonsuza dek çoğalacak ayna çeşitlemeleriyle...

Bu soruları ve düşündüklerini sürekli yineledim durdum belleğimde; yol boyu Bursa'dan İstanbul'a dönerken. Bursa Kültür-Sanat ve Turizm Vakfı'nın altı yıldır düzenlemekte olduğu, artık gelenekselleşmiş 6. Bursa Edebiyat Günleri'nin bu yılki 22-24 Mart 2001 güncel tarihli etkinliklerinin konuk yazarlarından biri de bendim. Her yıl bir başka değerli yazın kişinin onur konuğu seçildiği, bu yılın onur konuğunun ise eleştirmen ve yazar Mehmet H. Doğan olarak belirlendiği, ayrıca bu kez de birbirinden ilginç konulu bildirilerin yer alacağı etkinliklerde ben de "Edebiyatımızda Kadın" konu başlıklı yazıyı açmıyacağım. Ama bu güzel çağrının beni, düzenlemenin güncel tarihinin çok ötesinde ve zamanın aynasının çeşitlemeleri içinde olağandışı bir yolculuğa çıkaracağını nereden bilebilirdim?

Kış da yazı gibi iyice belirsizleşmiş İstanbul'da zaman, içi kalaysız bir kazan gibi: Midesinde fokurdattığı çorba, aynasını gitgide bulandırıp karartan bir zehre dönüşmüş. İstanbul'da zaman, artık bir tür uyuşturucu bağımlılığımıza benziyor. Onsuz olamadığımız bu zehri her gün sürekli kimlik damarlarımıza şırınga ederek ayakta tutabiliyoruz güncelliklerimizin yansımalarını. Aynadaki izdüşümlerini. İstanbul'da zaman işte bu. Gerçekte kimliksizlik zehrinin durmaksızın bulandırdığı bu aynada kopyalanan süreçlerin –'yaşamlar' adına nasıl da çağdaş, postmodern bir deyim sayılmakta artık şu 'kopyalamak!'-yalınlığına, birbirinin aynılığına, 'aynısının tıpkısına' sığınmak ve kilitlenmek... Ya başkalıklar? Nedir Başkalık'lar? Güncel tarihin tekdüşümünün dışında, ötesinde, önünde, ardında... Hayır, yok! Orada, başka başka süreçler ve bu süreçlere kendi özgün izdüşümlerini bırakmış evreler, bu evrelerin yarattığı yaşamlar ve kimlikler artık yok. İstanbul'da zaman salt bugün var. Bugünü kurtarmak için. Zamanın aynası, şimdi bir kopyalama makinesi...

Peki; Bursa'da geçirdiğim, yazın ve şiir etkinlikleriyle iç içe sarmalanmış o süreç, şimdi yol boyu bana neden sürekli İstanbul'un kopyalama makinesine dönüşmüş güncellik takıntılı zaman aynasını düşündürüyor? Neden çağırıyor? Dahası bunun, Bursa Edebiyat Günleri'nin Bursa kentiyle ilgili bildirilerinde birbirinden ilginç saptamalarla dile gelen ve zamanın kentsel aynasını çoğullandıran özgün kimlik yansımalarıyla ilgisi ne? Nedir düşüncelerimi böylesi zıtlıklara kıskırtan? Yoksa Bursa Edebiyat Günleri'nin, kökü Osmanlı'ya dek uzanan bir bahar şenliğini, Erguvan Bayramı'nı da kucaklayarak, gelenekselliğin kökleşmiş, kemikleşmiş değişmezliklere yönlendiren gücüyle belleğimi şaşırtıcı durağanlıklara, zaman duraklarına çağırması mı, duraklayan gelenekselliğin...

Hayır. Hiç sanmıyorum. İşte tam da düşüncemin bu noktasında giriyor belleğime; etkinlik bildirilerinin ard arda iz sürdüğü, tarihiçi Bursa yöresellikleriyle özdeşleşen dilsel kimlik/kişisel saptamalarını, İstanbul'un kopyalama makinesi zaman aynası yansımalarıyla karşı karşıya getiren kent görüntüsel devingenliklerin yaşam çoğullamaları... Araya giren görüntüler: Bursa'nın başka başka süreler boyunca durumlardan durumlara aktarılmış eviçleri, evdişleri, sokakları ve bütün bu yansımaların odaklandığı insan yüzleriyle ve izlekleriyle tek tek yaşamsal süreçlerinin, zamanın aynasında yepyeni kimliklerle dokunuşu... Şimdilere evrilşi, bükümlenişi ve dönüştürülüşü...

Buluşmalar, ayrılımlar, konuşmalar, geziler, konukluklarla araya giren görüntüler. Bursa'nın zaman aynasının, Muradiye semtli tarihiçi Osmanlı-Türk evlerinden yaşayan müzelerle evrilmiş bugünlerini aşşap ya da antik Anadolu eşyalarıyla, Türk motifli kaşıklar, beşikler, tırmıklar, yabalarla, ahırdan bozma konuk odalarına süs olmuş hat sanatı çağrışımlı grafikler, resimler, desen kitaplarıyla dokuyup çizgileyen Hüsnü Züher ustasından geçirerek yine başka başka Osmanlı-Türk eviçlerinin dünlerini şimdilerin çağdaş izdüşümlerinde devindiren Ali Özçelebilerin yaşamsal ortamlarında gezdirisi... O zaman aynasının, geçmişin geleneksel eviçi durağanlıklarından kanatlandırdığı, konukevi, kitapevi, sergievi, söyleşievi, müzikevi, içkievi ortak kullanım alanlarının güncelliğinde harmanlanan çağdaş kültür yansımalarını biçimlendirip yönlendirişi... Öte yandan bir başka aynasal döngünün üretkenliğiyle 700 yıllık Osmalı köyü Cumalıkızık'ın dipdiri, capcanlı ev tarihçelerini kapı önlerine tezgâh kurmuş becerili köylü kadın parmaklarında kişiselleştirirken, bütün bu çeşitlemelerin çoğulluğunda gezine gezdire, Bursa'nın yeni kent, yeni insan, yeni yaşam evrelerini eskisiyle sarmaş dolaş, iç içe, dış dışa alıp vererek belleğimde yeniden yeniden ürettiği...

Sonra o çınar: Kentin geçmişinin ana kucağından uzanıp gelmiş kollarını –benzetme değil; gerçekten de başlarımızın üstüne bütün tarihsel yoğunluğulla kol kanat germiş gepgeniş, göz alabildiğine upuzun dallarını- 500 yıllık bedeninin tükenmeyen verimiyle Bursa'nın zaman aynasına boydan boya düşüren çınar. Dev boyutlu İnkaya çınarı sonra, bütün yansımaların izleklerini süre süre, sindire sindire bu kolların dibine dek geldikten çok sonra, o anaç çınarın tarih beşiğinde konaklıyor belleğim. Bursa'nın zaman aynasının yarattığı kimlik düşümlerini İnkaya çınarının derin gölgesinde devindire devindire... O izdüşümlerden süzülerek tek tek sıyrılan şair ve yazar kimliklerini, gölgesi zamanın aynasına vuran tarih çınarının kolları, kanatları altında gülen, söyleşen, yüzlerine, sözlerine, dillerine, şiirlerine dönüştüre dönüştüre... Bir Osmanlı çadırının görkemiyle "Buradayım!" diye gürlenen İnkaya çınarının gölgesinde oturmuş, zamanı yeniden dokuyarak çoğullayan Nahit Kayabaşı'lar, Ramis Dara'lar, Ahmet Uysal'lar, Melih Elal'lar, Mustafa Durak'lar, İnci Yıldız'lar, Neşe Karel'lerle çeşitleye çeşitleye... Çınarın İstanbul'lara, İzmir'lere, Antalya'lara, Ankara'lara dek 'biz'liğimizin toprağını işleyip besleyen anaç kollarının gölgesinde, Tuncer ve Aytül Uçarol'larla, Zeynep Aliye'lerle, Cevat ve Gönül Çapan'larla, Haydar Ergülen'lerle, Hilmi Haşal'larla, Murat Batmankaya'larla çoğala çoğala... Gönül Çapan elini uzatıp çınarın gölgesinden koparıverdiği yeni açmış çiçeği bana veriyor, "Al, senin olsun!" diyerek... Alıp, onu gölgesi Bursa'nın zaman aynasına vuran İnkaya çınarının rüzgârına bırakıyorum, sürekli belleğimde, İstanbul'a dönerken... Yol boyu, zaman aynası kopyalama makinesine dönüşmüş, kuruyan ve kurutulan çınarlarından ve erguvanlarından çoktan umudumu kestiğim tarihsiz ve talihsiz –anıları kapış kapış, yok satan Boğaz yalı içlerinin kuklamsı hayaletleriyle sakız sakız-kentim İstanbul'a dönerken...

Üç güzel gün konuğu olduğum Bursa Edebiyat Günleri'nde, "Edebiyatımızda Kadın" konu başlıklı bildirimim sunuşumdaki tutukluğumun, gölgesi zamanın aynasında çeşitlenen İnkaya çınarının o güzelim devingen ve üretken yansımalarından, eviçi ve evdişi izdüşümlerinden kaynaklandığını, içimi çeke çeke unutmaya çalışarak... Düşüncelerimde, sürekli unutmaya çalışarak: Aynanın kimlik-lendirdiği şair, yazar dostların gülen, söyleyen, anlatan, konuşan yüzlerine, sözlerine, dillerine, yazdıklarına, şiirlediklerine teşekkürler, diyorum.

*Kangı mü'mindir saçından şedd-i zünnar eylemez
Nice kâfirdir yüzün görüp müselmân olmayan*

(Lâmî Çelebi)

Hangi mümin saçından bir armağan istemez
Kâfirdir yüzün görüp de müslüman olmayan

(Dilî Çeviri : Ali AKSOY)

KRİTİK İLİŞKİ ŞİİRİ

bu, bir şiidir : benim : beynimin
şiiiri : hakikatimin ormanında biricik
kasırğa, kalbimin magması : dinginlik
şafağının uğultusu : kutsal küfür
allen ginsberg'in amerika'nın kıçına
soktuğu napalm : değil, elbet : bu,
bir şiir : tökezlemeyen hayatın şiiiri :
âb-ı hayvânın işareti, hayati'nin
bengisuya kazıdığı şiir, bu :

söyle dilim : sözcükler gösterin :
yılan, iyidir insandan : çiyin üstünde
uyuyan yilandan söz ediyorum, ben :
yılan iyidir : imlemiyorum artık,
kimden iyidir yılan : anlasın
anlağı olan : hemhâlimin dili
anlasın, kuyuda emzirdiğim dil :
düşünsün yaprağın aynasında
güneşin gözlerinden dökülen
gece : esrik ay uyusun dizlerimde :

karangu ışık anlatma : ışık ormanı
dağlar denizi, hayvanlar yurdu :
bırakın, uyusun yılan : çiyin üstünde
kalbimin akarsuyu içinde : benim yılanım :
aklım, ey aklım : bağışla onları, çünkü
narindir hançer yarası : saydam bakışım
böyle diyor : ancak, iyidir öfke : iyi,
iyi gelir kırılğan sesime : hayâlin
ışığı, ilâcıdır rüzigârlı ruhun :
ışkın aşk olduğunu nerden bilsinler :
müstağnî bir şairin şiiirini :

yılan, iyidir insandan : *kritik eşiktir*, bu. --

PEPE

Dilim -
De bin düğüm

Açar nasıl
Bilmezsiniz

Onun yüzü
Bana söz

...

Ah ki gözüm
Dilden pepe!

LİRİK SERSERİ

I.
Bütün eskilerim kaldı üzerimde
Melodikam
ve titrete soluğum
Akıp gitti son çağıldı
Çekip aldım çocukluğumu
mızıklanmış oyunlardan
Yoksun diye
Yanıtsız mektuplara söz yetiştiriyorum
Bir şiir kapımı çalıyor durmadan
Yoksulluk
o yitik gençlik
ömrümü dişlese de
beni aşk kanatırdı çıktığım her seferde
Körfezine aşına karasevdalı çocukluğumu
s ı ğ d ı r a m a z d ı m
hiçbir limana

II.
Bütün eskilerim kaldı üzerimde
Arar oldum kalbime değen ilk kurşunu
Kırgın düş izleriyle o lirik serseri
Yol kesen karanfil / Gülümseyen eşkıya
Herkes bir fotoğraf çıkaran albümünden

Bütün eskiler kaldı üzerimde
Bir yandan yağmur bir yandan gece
İnceden inceye günlerden beri

CÜMLE CÜRÜM

bizim yerimize konuştular bütün bir kış
eşyaların duruşundaki o yaralayıcı alınganlık
kartal heybeti, kartal cüssesi ve şüphesiz bakışı kartal

ne onaran bir şaşkınlıktı o, dama pençe geçiren
gölgesi karşı kıyıya vurup geri dönen güvercin
sana söylemiştim, sana söylemiştim
yalımın şömineden ve odundan kaçıp
bizdeki gömlek derdine ulaşıp yankılanacağını
hep o ayrılık derdinde başlayan aşkların sıradanlığını
bir gün düşmanım olacak, şüphesiz öyle olacak
boynuma bıraktığın bir sap karanfil lekesindeki diş izi
saksısından koparılıp kenara atılan kurumuş yaprak
hatta sabah üşüyüp, fincanın içine sığınan sütü bol kahve
o kahveyi bir ağızla içmenin huzurlu yanı
sana söylemiştim bir kez, daha söylemem
sesinden ve geçerken uğramanın yakınlığından uzak
ama soyuna sopuna, gülüne, kahrına
terleyen alınına küfrettiğim sırada
nergis yaprağına sarılıp uyurken alınına düşen ışık
aynı şarkının radyoda üç kez çalmasıdaki kehanet
bir ege havası, göğsüme bıraktığın el dahası
artık çok uzak bir limandaki geminin
tahtalarına yapışıp öpüştüğümüz anı anımsamak
çok daha beter, daha yaralayıcı, yakı gibi bir acı
öncekiler sayılmaz, içimden söylemiştim çünkü
son kez söylemeli öyleyse sana
hazzın şimdiden cürmünden daha yakıcı

Mehmet Mümtaz TUZCU

Cinselliklerini yaşayamayanlar, ağulu dilleri, huysuz ceneleriyle, telâşsız, ufak ufak, o en abus keyifle, keyifleri ısıtıp, lime lime ederek tükürüyorlar hâlâ.

Sürgü dibinde metruk, hiç keyfi sorulmamış, mihrabi yerinde bir ihtiyar deftere ıvecen bir yazıyla bir sanı aktarmışım yirmi üç sene önce, “hâlâ” deyişim ondan :

“Seks hayatı olmayanlar amma da ukalâ oluyorlar yahu!”

Birinden bir nükte, bir fıkra, bir bilgi kırıntısı kapıp onun yanında bir başkasına satmaya bayılıyor. İkisini aynı anda enayi yerine koyduğunu düşünerek zevkten esriyor böylece.

Işıkla büyüleniyorum, ama aktaramıyorum ışığı.

Yaşamın bizi sersemleştirmesine izin verdiğimiz ya da bunun önüne geçemediğimizde, tastamam çöküyoruz umarsızın camına. – Ankara dönüşüydü, baktım ki tahta çıkmış; ekinin, yakının yerinde bir soytarı! Yürek yangını yazların, gonca dilin, sıcak sözün, o cânım gülüşlerin, ocağın, kucağın alazını dağıtmış; zırva-zırtlak zonklayıp boşluk dağıtıyor. Hiçliğin hanlığından içim burkuldu, kaçtım. Gece dönerken baktım, yalan mavisiiyle göz kırpmıyor geceye. Sıraya girmişleri boşluğa lehimliyor. Kalbimi kalbimin sahibinden koparmış, damarımı etimden yolup yolup gidecek!.. “Hamlaç!” dedim O’na, “Karanlığın Üfleci!”, sonra oturdum yazdım.

HAMLAÇ

Karanlığın tahtına yerleşen mavi hamlaç
Evlerden sokaklara sıçrayan aleviyle
Sipersiz bakışlarda şeytanca oynatarak
Dönüşsüz boşluğunu kenetliyor geceye

Can çekişmeye terk ettim böcekleri
Artık ölecekleri yeri
Kendileri seçsinler

Dönüyorum
Belki de yıkılmış bir kent bulmaya
Belki de kentlerin art duvarına
Ters yazılmış bu ışığın harfleri

Onların görmediği bir yerde bir acı var
Bütün yüzler sarsılmaz perdelere çevrili
Bir umuttu sözcükler! yer yok şimdi onlara
Aramızda boşluğun en çamurlu elleri

“Hamlaç!” dedim O’na, “Ufunetin üfleci!”, “Utsuz uyutmacı!”, sonra oturdum yazdım. 27 yıl oldu. O benim can düşmanım; nefret üreticim. En büyük coşturucum; sadık yatıştırıcım. Onunla didişmem sona ermez o yüzden; sürer gider boyuna. Akvaryum olur patlar, ağılanmış suyunu savurur üstümüze.

Fuhuş yasaklanınca ne kalacak geriye
İki bardak tuzlu su, ötesi kan kutusu!

Kıprakkoful, Cambalon... elbette Kan Kutusu! Sanrının ak dokuyu yakan ütüsü! – O’na takmış durumdayım. “Kendini Uyuşturma” ana izleklerimden biri olmayı sürdürüyor zira.

SAPI TARÇIN KOKULU YAZ

boş imge : yıkar geçer şiiri
yayılan sel gibi bir ateş
güzeldir de
aşağılara doğru hoyrat
bozbulanık akıp giderken

içerik hep bakmıştır :
gam akşamla derinde!

kaç yıl yağdı kim bilir
başboş onca sözcük
içerde alev parçaları bomboş
çarparken dış denizlere
gök rahatlamıştır ya işte

çırağa yaklaşırsı usta :
şimşeği kımına sok!

suyun karnından kopartılmış
çerçöp, hava kabarcıkları
parmaklarınızın arasında
iki genç şair gibi
birbirine soruyor :

bu ne yağmur böyle
sapı tarçın kokulu yazda?

Pablo NERUDA

KEREVİT

Geri çekilin, deniz kıyısının
acımasız yırtıcıları,
deniz dibinin cehenneminden
pembe kılıçlar gibi gelen
yuvarlak sırtlı saldırganlar.
Ateş gibi devinerek
hepsi ısırtıyor aynı anda,
ağa yuvarlanıncaya
ya da kızıl bir felakete dönüşüp
maviler içinden uzaklaşana dek.

Türkçesi : Nice DAMAR

(Şairin *Deniz Sarsıntısı* adlı kitabından)

DENE(ME)ME

Ayşegül İZMİRLİ

Telefonda, yazacağım yazıların “*Akatalpa*’nın fiziğine uygun” olmasını isteyen Nuri Demirci, sanırım alttan alta, derginin kimyasına da gönderme yapıyordu. Öyle ya, *Düşlem*’de yazdığım Dergilere Derkenar yazıları, -her iki bağlamda da-, geniş ova; ovada alamet ot bulmuş yıldı atı gibi alır başını giderdi. Doğrusu, bu yazılara, -her iki bağlamda da- yüreklendirmenin dışında karışan olmadı. Bu nedenle, *Düşlem*’in yazı kuruluna (Kayabaşı’na, Cengiz’e ve Demirci’ye) klavyemin başına her oturduğumda, gönülden bir teşekkür yollarım.

Bir anlamda içdökme sayılacak ilk yazımdan ve aldığım telefonda sonra, iç içe geçmiş iki soruyla; neyi nasıl yapmalı sorusuyla epey boğuştum. *Akatalpa*’da Melih Elal, içeriği farklı olsa da dergiler üzerine yazıyordu. Halim Hayal’in yazıları edebiyat koksa da felsefe ağırlıklıydı. Mustafa Durak, her zamanki sabrı ve dikkatiyle şairleri incelemeyi sürdürüyordu. Altında ad yazılı olmasa da biçiminden Ramis Dara’ya ait olduğunu çıkardığım sunu yazılarında, Bursa yereline yaslanarak edebiyatın geneli üzerine kısa değinmeler yapıyordu. (Söylemeliyim; bu yazıların altındaki, imza yerine kullanılan zafer işaretleri, gülen ve somurtan yüz imleri, flamalar ve kar taneleri, ilk anda çizgi romanlardaki edep(!) küfürleri anımsatıyor. Belki de özellikle, böyle bir iletisi olsun, bunu simgelesin diye konmuştur oraya; kim bilir? Edebiyatçıların yaptıklarına akıl sır ermez. Tıpkı okurların algı yeteneğine akıl sır ermediği gibi.)

Peki ne yapılabilirdi?

Şiir olamayacağına göre, deneme mi, günlük mü, yoksa okuduklarıma, -gazete, dergi, kitap; ne olursa- değinmeler mi?

Bilemedim! Ama, galiba sonuncusu...

Deneme, der demez, çok eskiden okuduğum Orhan Hançerlioğlu’nun o romanını anımsadım birden. Adı *Kutu Kutu İçinde* olarak kalmış aklımda. Kütüphanemin raflarına kısa boylu askerler gibi dizdiğim ve her zaman sıcak, her zaman çok sevimli bulduğum Varlık Cep Kitapları’nı tarayınca gördüm ki, hayır, *Kutu Kutu İçinde* değil, *Büyük Balıklar*’mış kitabın adı.

Roman, “Vatman Sabri, ikinci mevki Şişli-Sirkeci’yi garajdan çıkarırken gök aydınlanmaya başlamıştı.” diye ve Vatman Sabri’den fahişe Silva’ya, Silva’dan onun yatağında uyuyan Şakir beye; Şakir beyden rum tütüncüye, tütüncüden iki paket Birinci sigarası alan Refik beye; oradan, Refik Bey’in evinden kaçan sapsarı saçlı, şehvet moru dudaklı karısını on beş yıldır, hep aynı masaya oturarak ümit beklediği Madam David’in pastanesine ustaca geçiyor, orada pişen kakaonun kokusunu son sayfaya kadar taşıyarak, Şehr-i İstanbul’dan birbirine eklenen yaşam kesitleri veriyordu. Yarım sayfayla, iki sayfa arasında tükeniyordu kişilerin öyküleri ama, iyiden iyiye tanıyordunuz onları, onlarla yaşamış gibi. Zincirleme gelişen, bir sonrakini harekete geçiren ve birbirine ulanan tepkimelerin ortasında, yaşamı bir kimya laboratuvarı gibi algılıyordunuz. Yoksa yaşam, bir patoloji laboratuvarı mıydı? Çünkü kitap, bütününe daha çok lam ile lamel arasına sıkış(tırıl)mış ve bir kanser türüne: Ölümeye yakalanmış insanların, preparat kutularında: Kentlerde:

Yaşam Nehri’nde, sürekli su yutarak sürüklenmelerini anlatıyordu.

Denemeyle bu romanın ilintisi mi?

Bana Hançerlioğlu’nun durmadan akan bu romanını anımsatan şey, günümüzde deneme yazarların sayısına ve yazılan denemelerin tematik sınıflandırılmasına baktığımda, hem sayısal hem de metinsel bir tıkanmanın olduğunu görmemdi galiba.

Bu ‘galiba’nın içini dolduran nedenler var. Örneğin, denemelerin, deneme tanımına uyabilmek için, seçilen konunun görünmeyen ama, varlığını her an duyumsatan çitlerin sınırladığı bir alanda dolanıp duruyor olmaları... Örneğin, deneme yazarlarının, orta uzunlukta bir yazı çıkarabilmek için kendilerini zorladıklarının hissedilmesi... Örneğin, sanırım bu zorlamayla ciddi hatta asık suratlı denemelerin üretilmesi...

Yanılgıyı göze alarak, sayısal azalmayı, tekrarın tekrardan kaçınan denemecilerin suskunluğuna; yazmayı sürdürenlerin varlığını da onların ‘denemenin yılmaz savaşçıları’ oluşlarına bağlıyorum.

Öyle değil midir; örneğin “Nasıl Yazıyorlar”, “Niçin Okuyoruz”, “Nasıl Okumalı” gibi kardeş konularla birlikte hemen her denemeci en az bir yazısını, “Niçin Yazıyoruz” sorusunun yanıtını bulmaya ayırmamış mıdır? Bu, bir bakıma, duygularını, düşüncelerini, düşlerini; kısaca birikimlerini şiir, roman, öykü yoluyla ortaya koyan şairlerin, romancıların, öykücülerin yaptıklarına benzer bir biçimde, denemecilerin, kendilerini deneme yoluyla ortaya koymaları sayılabilir. Ama, sonuçta, benzer konuların çevresinde dolaşan ve ister istemez benzer metinlerle birbirlerini tekrarlayan deneme ürünleri görünyor dergi sayfalarında.

“– Efendiler!” seslenişini duyduğumda, görmesem bile, bunu söyleyen kişinin kalpaklı olduğunu, kuvayı millieye koktuğunu tahmin edebilirim. Bu sözcük, ya da meclis kürsüsünde konuşan ya da Kocatepe’de, sigarasının ziftini parmağına üfleyen bir Mustafa Kemal’i çağırıştırır bende. Deneme dendiğinde, benim buğulu camıma dokunan parmağın çizdiği ilk resim yukarıdaki gibi oluyor.

Hemen Salah Birsal’i ayrı tuttuğumu söylemeliyim. Birsal’i farklı kılan, hem yazarı hem de okuru daha baştan koşullandıran ve kendini daraltan bir deneme yerine, çitlerin bazı yerlerine kapılar açan, buradan değişik zenginliklerle süslenmiş bahçelere geçebilen bir deneme biçimini ‘deneme’si ve bunu biçimiyle gerçekleştirmesiydi.

Başka mı? Özellikle kentleri çitlerken Uğur Kökten, kısa boylu çitlerini uzak ara çatan ve böylece ufku görebilen Halûk Cengiz, dilini hem tatlıya hem de tuzluya keyifle daldıran Gürhan Tümer...

Ötekileri de siz söyleyin... Görüşeceğiz...

Koordinasyon	:	Serdar Ünver (Tel : 0 535 – 398 98 16)
Yapım	:	Melih Elal (Faks : 0 224 – 442 92 14)
Katkıda Bulunanlar	:	Mustafa Durak, Hilmi Haşal, İhsan Üren...
Sahibi – Sorumlusu	:	Prof. Dr. Ali Özçelebi
Yönetim Yeri	:	324 Numaralı Oda
Baskı	:	Özsan Matbaacılık, İzmir Cad. No : 221 – BURSA
Yazışma Adresi	:	Ramis Dara, P. K. 68 16371 Ulucami – BURSA
Elektronik Posta	:	akatalpa@hotmail.com

Aylık edebiyat dergisi Akatalpa Ocak 2000’de Bursa’da kurulmuştur.

